

Bolond Imre *családi könyvtárhálózat* roma szegregátumokban (Projektterv)

„Ha nem zenész lennék, és visszamehetnék az időben, biztos, hogy valamilyen tudománnyal foglalkoznék. A törökszentmiklósi romatelepen a nevelőapukámnak rengeteg könyve volt. Több ezer kötet meg rengeteg tudományos folyóirat. A házunk tele volt könyvespolcokkal, ezzel teljesen kilógtunk a sorból. Apukámat úgy is becézték a romasoron, hogy a „*bolond Imre*”. A könyvek miatt. Ráadásul nemcsak gyűjtötte, de olvasta is azokat. És sokat mesélt róluk. Aztán én is rákaptam, és az összes könyvét elolvastam ... legjobban az Interpress Magazint szerettem, ami egy tudományos- ismeretterjesztő folyóirat tele csodálatos képekkel, grafikákkal. Nekem akkor az azt jelentette, amit a mai gyerekeknek a Marvel-univerzum”.

(Molnár Ferenc Caramel)

„Tíz éves lehettem, tiszadobi intézeti gyerekként, *nem szerettem olvasni, de a Jena gyilkos utcái című könyv „megfogott”*. Nem volt nagy szám, de mai napig emlékszem rá, 53 éves vagyok”. (Farkas Sándor)

„Mi a nagykanizsai Halis István Városi Könyvtárban is megéltük azt már, hogy miattunk, roma könyvtárosok miatt jöttek olyan roma fiatalok, felnőttek, akik csak bátorításunkkal, hívásainkkal merték átlépni a könyvtár küszöbét. Ma Nagykanizsán ez már nem újdonság, a különböző anyanyelvű, más-más kultúrájú roma közösségekből sokan járnak hozzánk. Ugyanakkor *még mindig van olyan család, és valószínűleg mindig lesz is, amellyel még nem sikerült kapcsolatba kerülnünk*” (Kardos Ferenc)

„a roma népeiséget használóvá lehet tenni ... tavaly egy borsodi faluban, Selyén egy ottani anyuka szóba hozta, hogy tovább is nyitva lehetne a selyei könyvtár, mert *a gyerekek szeretnek oda járni és olvasni*. Identitásáról elmondta, hogy ők már "nem a régi romák". Nekünk is ideje haladni a korrallal. (Szabó Eszter)

„a hőség az egész környéket kiszorította az erdőbe. Fogtam egy könyvet, és elkezdtem olvasni az unokahúgaimnak. Néhány oldal után újabb kis fejek jelentek meg előttem a könyv mögött. Biztattam a környékbeli gyerekeket, hogy csatlakozzanak. Amikor befejeztem az olvasást, a gyerekek nem akarták, hogy abbahagyjam a mesélést. Megkértek, hogy olvassak el még egy könyvet, aztán még egyet. Néhány kör után elegendő volt. Így hát azt mondtam: "Srácok, tudtok otthon könyvet olvasni." - "Nincs otthon könyvünk" - mondta többségük. Kemény emlékeztető volt, hogy vannak gyerekek, akiknek nincs otthon egy könyve sem” (A Radikális Utcakönyvtáros)

A koncepció:

Indulásképp településenként/telepenként keresni egy befogadó családot, akik helyet tudnak adni akár több ezer darabos könyvtárnak is, és vállalják, hogy szívesen látnak minden olvasni vágyó fiataalt.

Később, ha a hálózatnak már több (sok) tagja van, akkor egy-egy elkötelezett családtagnak képzéssel segíthetünk (legjobb gyakorlatok, módszerek, biblioterápia, olvasástanítás-segítés), meghívottakkal programhelyszínként működhet a könyvtárszoba, a leghűségesebb olvasóknak könyvkulturista utakat szervezhetünk, vagy olvasótáborokat.

Egy viszonylag állandó olvasói kör számára megnyílik a könyvtartalmakra ráépülő történetmesélések, beszélgetések világa is (roma szerzők művei, roma példaképek, a romák élete szempontjából meghatározó eseményekhez, ünnepekhez igazodó tartalmak, tevékenységek). Azonos könyvek iránt érdeklődők virtuális összehozása, beszélgetésre. Később történetek gyűjtése, közzététele, helytörténeti gyűjtés is akár.

A tematikusan (gyerekkönyvek, ifjúsági irodalom, szépirodalom, történelmi regények, sci-fi, tudományos ismeretterjesztő, szép képeskönyvek, érdekes formájú könyvek, mutatóanyagba minikönyvek, óriáskönyvek,) kiválogatott könyvtárakat a hálózat tagjai számára a Könyvkerék Egyesület (<https://konyvkerek.hu/index.html>) gyűjti és adja át, térítésmentesen. A könyvek kiegészülhetnek művészi könyvtámaszokkal, könyvbútorokkal, képekkel, reprodukciókkal, műalkotásokkal.

Kiindulópontunk

Kutatásokból tudjuk, hogy ha egy gyerek több könyv között nő fel, akkor is eredményesebb lesz az oktatás során, ha nem is feltétlenül olvassa el a könyveket. Az otthoni könyvek száma 16 éves korban közvetlen pozitív kapcsolatban áll az írás-olvasási, számolási és informatikai készségekkel a későbbi években - függetlenül attól, hogy az illető végzett-e felsőfokú tanulmányokat, vagy mennyit olvasott felnőttként. Az egyetemi végzettségű, de kevesebb könyv között felnőttek műveltségi szintje ugyanolyan volt, mint azoké, akik 9. évben otthagyták az iskolát, de tinédzserként sok könyvük volt otthon.

A serdülőkorúak könyvekkel való találkozása megalapozza a "tudományos kultúrát". Ez egész életen át tartó előnyt biztosít az embereknek az oktatásban, függetlenül más társadalmi előnyöktől vagy hátrányoktól. A könyvkultúra iránti fogékonyság és érzékenység kialakítása nagy erejű emancipatorikus esélyképzés és küldetés.

S noha a könyvkultúrát látszólag diadalmasan váltja fel a digitális eszközökre épülő tudásszerzés, hiszünk benne, hogy még az okostelefonok árnyékában is marad helye annak, hogy könyveken keresztül sikerüljön felfedezni a világot, s mindezt egy intergenerációs közösségi térben. Ha meghonosodhat ennek a gyakorlata, a ráépülő másodlagos hatások és kiegészítő lehetőségek (leginkább: az átvezetés a digitális műveltség világába) száma jelentős.

Háttér, és újszerűség az eddigi legjobb gyakorlatokhoz képest

Amióta Dunakeszin, még a 80-as évek elején a városi könyvtár akkori munkatársa, Enyingi Lajos izgalmas programokat szervezett, ahol romák és nem romák nyíltan beszélgettek előítéletekről, költészetről, azóta nem sok dolog történt ezen a téren. Az Újpesti Cigány Nemzetiségi Önkormányzat próbálkozott saját Roma Könyvtár létrehozásával, roma könyvtárosok pedig gyakran szerveznek könyvtáron kívüli kulturális eseményeket. A debreceni Méliusz Központi Könyvtár rendszeresen szervez „roma napokat”.

A képzőművészetre és a zenére épülő közösségi-táboroztatási-tehetséggondozási programok sodrában azonban a könyv jellemzően eddig „kimaradt” a szórásból. Nem remélhető, hogy olyan lehetőséghez jut a terület, mint Svédországban, ahol az állam egy roma „olvasási nagykövetet” alkalmaz, asszisztenssel: de az komoly esélyt kínál, hogy ha sikerül elindulni néhány helyszínnel és családdal, a hálózattá növekedés víziójában sok partner, támogató és pályázatgondozó találhat értelmet.

Teendők:

Az első befogadó családokkal párhuzamosan célszerű egy roma példaképekből álló *Védnöki kör*be felkérni szereplőket: a névadó fia, Molnár Ferenc Caramel mellett olyan ismert művészeket, tudósokat, közéleti szereplőket, akiknek a kiállása (vagy személyes jelenléte egy-egy alkalommal) hatalmas mértékben viheti előre és hitelesítheti az ügyet. Ilyen lehet Orsós Lajos, médiaszakember, coach, a „Kiút a cigánytelepről” projekt gazdája is.

A munkában és a mindennapok hangolásában sokat segíthetnek felkért **Tanácsadók** Például: Jankó Attila (jogász, slammer) Jónás Tamás (költő) Orsós László Jakab (könyvtáros) és mások.